

Ivan Langerholz:

Šola lepega vedenja.

9. Pisma.

Otroci radi pišete kratka pisma ali pa pošiljate razglednice — včasih svojim znancem in sorodnikom, včasih pa tudi bivšim gospodom učiteljem, gospodičnam učiteljicam in gospodom katehetom. To je prav in lepo, a vedite, da se v pismu pokaže, kakšen je tisti, ki ga piše. Zato morate biti tudi poučeni, kakšno naj je vaše vedenje v pismih ali na dopisnicah.

Pisma in razglednice kupujemo v prodajalni. Obojih dobimo tam snažnih in lepih. A kakšna so potem nekatera pisma, ki pridejo iz otroških rok! Zamazana, pomečkana, raztrgana! Umij si vendar prej roke, preden sedeš k pisanju! Z mastnimi rokami nikoli ne piši!

Pazi, da pišeš čedno! Nekateri že tako pišejo, da so črke kakor pijanci. Druga na drugi visi.

Pišite tudi čedno slovenščino! Tako, kakor jo berete v knjigah, ne pa take, kakršne nikjer ne govoré in nikjer ne pišejo. Kdor hoče pisati lepa pisma, se mora pridno vaditi v branju in v pisanju.

Pisemski papir položi na mizo, kadar ga meniš popisati, lepo zravnaj, ravnotako kakor knjigo, ki jo hočeš brati: odprtina zravnanege papirja bodi proti tvoji desnici, rob pa na tvoji levici. To se večkrat vidi, kako je opazil kak nepazen otrok svojo nerodnost šele takrat, ko je popisal prvo stran.

Včasih je pisemski papir že načrtan. Na takem vendar lahko pišeš v ravni vrsti. Če pa papir ni na-

črtan, pa podloži listu črtano podlago, da ne boš pisal »v pekel«, pa tudi ne »v nebesa«, kakor navadno pravimo, da pišejo tisti, ki ne znajo pisati v ravni črti.

Navadno pišemo pisma s črnilom. Le bolj znanim osebam smemo pisati tudi s tintnim svinčnikom. Pisma pisati z navadnim svinčnikom ali pa z rdečo tinto ni dostojno.

Če pišete bolj imenitnim osebam, na primer bivšemu gospodu učitelju, učiteljici ali katehetu, spišite pismo vselej najprvo na kakšen poseben papir. Dajte to pismo prebrati svojim staršem, da vas opozore na napake, ki ste jih morebiti naredili v njem. Potem šele prepišite pismo na pisemski papir.

V pismu je prva zadeva: *n a g o v o r*. Osebo, ki ji pišeš, nagovoriš s par kratkimi in prijaznimi besedami. Takole na primer: Dragi oče! Ljuba mati! Mili prijatelj! Predraga teta!

Če pa pišeš bolj imenitnim osebam, s katerimi si bolj malo znan, pa pokaži večje spoštovanje v nagovoru. Napiši takó: Prečastiti gospod župnik! Velečenjeni gospod učitelj! Velečislana gospica učiteljica! Velespoštovani gospod zdravnik!

Zelo imenitnim osebam — takim sicer ne boste kmalu pisali, pa je vseeno dobro, če tudi to veste — pravimo v nagovoru: Vaše blagorodje!

Ker mora imeti vsako pismo čedno *z u n a n j o o b l i k o*, zato ne napiši nagovora nikoli prav pod vrhnim robom pisemskega papirja, ampak šele v peto ali šesto vrstico, odzgoraj šteto. Ne smete pa misliti, da je to nepotrebno zapravljanje papirja, ne, to je vljudnost, to je olika, to je nujna potreba.

Aha, že slišim! Janez Površnik nekaj gode. »Saj ni greh,« se huduje, »če začnem prav pod robom!« — Seveda ni greh. Grdo je pa le, Saj tudi to

ni greh, če desni čevelj obuješ na levo nogo. Ali bo pa prav in lepo?

Par vrstic pod nagovorom začnemo pisati šele pravo pismo. Tudi tu moramo strogo paziti na lepo obliko. Zato ne pišemo čisto od enega roba do drugega, ampak delamo nekako tako, kakor vidite to pri tiskanih knjigah. Prvo vrstico odmaknemo od levega robu približno za 2—3 cm (za dva palca, kakršne imate na vaših drobnih rokah), vsako drugo vrstico pa umaknemo za $1\frac{1}{2}$ cm od levega robu. Na desnem robu pa ni ravno grdo, če pišemo do kraja; lepše pa je, če tudi tam prejenjamo 1 cm od roba. — Če začnemo v pismu pripovedovati kaj novega, o čemer doslej še nismo govorili, začnemo pisati z novo vrsto. To odmaknemo zopet za 2—3 cm od levega roba. In tako vse naslednje nove vrste.

Vrstice naj bodo v pismu kolikormogoče enako dolge. Če je zadnja beseda predolga, jo moraš razdeliti. Prvi del ostane v vrstici, ki jo ravno pišeš, drugi del pa preneseš v novo vrstico. Pazi pa na pravilno delitev. Na primer: ne »pot-ovanje«, ampak »poto-vanje, ne »kor-ak«, ampak »ko-rak«, ne »mes-to«, ampak »me-sto« itd.

Marsikdo silno dolgo premišljuje, preden vrže prvi stavek na papir. Drugí pa kar napiše nekaj, samo da namaže par črk na papir, pa je pismo gotovo. A kakšno pismo! Nalašč vam postavimo semkaj par takih pisem, kakršnih napišejo otroci menda na tisoče. Naj vam bodo tu za strašilo in v opomin, kako ne smete pisati pisem.

Dragi prijatelj!

Jaz ti pišem en par besedi in preden ti nadalje kaj pišem, te prav lepo pozdravim in te vprašam,

kako se ti kaj godi. Sedaj te pa še enkrat lepo pozdravim in sklenem to moje slabo pisanje in ostajam
tvoj zvesti

Dobrava, 19. sept. 1919

Jože Poznič

Edina resnica v tem pismu je ta, da je res slabo. Nekaj s črkami namazanega papirja. Prijatelj je pričakoval od tebe vendar nekaj novic, kakega zanimivega poročila. Ti si mu pa to veselje čisto pokvaril. Čemu si potem pisal?

In čujte drugo:

Draga sestra!

Jaz vzamem pero v svojo desno roko in te pozdravim čez hribe in doline. In dalje te vprašam, zakaj mi nič ne pišeš. Pri nas ni nič novega. Zdravi smo vsi. Pa kmalu kaj piši. Sedaj te pa vsi pustimo prav lepo pozdraviti, posebno pa jaz
tvoja sestra

Brdo, 8. okt. 1918

Ivanka

Zopet čisto prazno pismo! Ivanka ne zve iz teh vrst nič drugega kakor to, da so doma vsi zdravi. Pa bi jo vendar veselilo, če bi zvedela še kaj drugega, kako je v vasi, kako v hlevu, kako na polju . . .

Taka-le pisma, polna praznih besedi, so tratenje papirja in časa. Pa jih vendar dostavijo naše pošte na tisoče. Kdor ne ve res nič drugega pisati kakor takele čenče, naj rajši nikar nikoli nič ne piše, tiste vinarje pa revežu podari.

»Saj bi napisala kaj boljšega, pa ne znam začeti,« pravi Minka Drobževa. — O, to so tiste bolečine! Začeti ne znaš? Kaj pa, če je to: misliti se ti ne ljubi. Kdor zna količkaj misliti, bo že dobil primerno be-

sedo za začetek. In v pismu bo povedal, kar ga veseli in žalosti, ne pa praznih besedi. Tudi z malo besedami se dá veliko povedati, včasih več ko z mnogimi.

Posebno, če te kdo v svojem prejšnjem pismu česa prosi, ne bo težko začetí pisma. Začel boš približno takole: »Vprašal si me, kaj naj storiš. Moja misel je ta, da...« In tako nadaljuj.

Če koga česa prosiš, pa začni kar s prošnjo. Na primer: »Tebe, dragi prijatelj, želim prositi, da mi pomagaš v neki zadevi. Čez teden dni bo god moje mame. Kupi mi knjižico... in mi jo pošlji, da jo dam materi za god. Vse troške ti bom povrnil, ko bom prišel o Božiču k tebi.«

Ali pa: »Ne zamerite, dragi moj stric, da Vam pišem in Vas prav lepo prosim, da ste mi za botra. Letos bo pri nas sv. birma...«

Nikar ne delajte v pismih predolgih ovinkov! Nikoli ni treba prositi — na primer — takole: »Kristus pravi, da prosite, in se vam bo dalo, iščite, in boste našli, trkajte, in se vam bo odprlo. Zato Vas tudi jaz prosim, zato sem s tem pismom poiskal Vas, zato z njim trkam na vrata Vašega dobrega srca...« To je vse preveč motovljenja!

Kaj žaljivega tudi ne smeš nikoli napisati, ravnotako kaj nedostojnega in sirovega ne. Tudi svojemu najboljšemu prijatelju nikoli. Preveč mehkužna pisma so tudi priskutna. »Pošiljam Ti stotisoč poljubčkov in pozdravčkov.« Čemu to? Eden, pa tisti odkritosrčen bo isto opravil.

V jezi ne odgovarjaj na nobeno pismo! Tudi sicer ne piši, če si razburjen!

Nikdar ne pišite pisem, ki si jih ne upate podpisati! Pisma brez podpisa pišejo le ničvredni ljudje.

Če pišeš kaki neznani osebi, dostavi v pismu tudi svoj naslov. Napiši: »Moj naslov se glasi« In to napiši prav razločno!

Če si pozabil v pismu kaj važnega, nikar ne piši ob robu pisma, ampak napiši na nov listič, ki je iste vrste, kakor pismo, in ga prideni pismu.

Razglednice so pa najlepše tiste, na katerih so naslikani razni kraji naše domovine. Čedne so seveda razglednice s cveticami, prav grde pa včasih razglednice z moškimi in ženskimi podobami. Takih nikoli ne kupuj in ne razpošiljaj! Saj imamo krasnega blaga dovolj, ki človeka blaži, dviga, navdušuje.

Kako treba pismo skleniti, smo deloma že na objavljenih pismih pokazali. Sklepa ne pišemo vsega v eno vrsto, ampak ga razdelimo v dve ali tri vrstice. Na levo od imena pa navadno pristavimo tudi kraj in dan, kje in kdaj je bilo pismo pisano. Sklep pisma ima torej nekako tako-le obliko:

Svojo drago mamó

srčno pozdravljam

hvaležni sin

Kranj, 18. nov. 1919.

Alojzij Jenko.

Ne pozabite pa koncem pisem tudi — pik!

Vsako že spisano pismo še enkrat preberi! Kaj malega še lahko popraviš! Če si se pa kje preveč zmotil, je pa najbolje, da napišeš novo pismo.

Potem pismo zgani tako, da je tista stran z nagovorom znotraj, in ga deni v zavitek ali, kakor navadno pravimo: v kuverto.

Na prednjo stran zavitka napiši naslov. Pa kar mogoče čedno in snažno! Pazi, da boš lastna imena pisal z velikimi začetnicami! Piši razločno! Ubogi

poštni uradniki, ki morajo prebirati toliko grdih in nerazločnih otroških čiri-čari na naslovih pisem!

V naslovu pisma napišemo navadno ime, priimek in stan tistega, ki mu pišemo, pa tudi kraj, kamor je pismo namenjeno, in pošto, kamor je pismo poslato. Pred imenom, na levi strani v isti vrsti ali pa za par vrstic više, pa pridenemo navadno še par besedi: Cenjeni gospod, ali: velespoštovani gospod, ali: velečislana gospíca, gospodična itd.

V desni kot zgoraj prilepimo poštno znamko, če je dovolj prostora. Če pa moramo prilepiti več znamk, jih pa prilepimo vse na enem mestu, ne pa nekaj tukaj, nekaj tam, vsekrižem.

Ta-le zgled naj zadostuje:

<p><i>Cenjeni gospod</i></p> <p><i>Anton Orehek,</i> <i>posestnik.</i></p> <p><i>Žeje, št. 4.</i> <i>P. Dob pri Domžalah.</i></p>	<p>Znamka!</p>
---	----------------

Če kam daleč pišeš, napiši še tudi svoj naslov na zadnji strani zavitka. Nič napačnega pa ne bo, če to vselej storiš, ali pišeš že blizu ali daleč.

Nepotrebnih dostavkov na kuverto ne piši! Na primer: hitro! nujno! ali pa znabiti celo neumnosti: Kranj pri Primskovem, Ljubljana pri Šiški. To so otročarije in zelo nepotrebne.

Pisma so zrcala!

(Nadaljevanje.)

